

Difficultas itaque est tota in explicanda indole operationis quae ad vitam requiritur et quae in Deo reperitur.

Itaque in operatione considerari primum potest quod ipsa est perfectio quaedam subiecti agentis: quod vero accidentali modo se habeat, quod incipiat et desinat, id ad essentiam perfectionis non spectat. Item considerari secundo potest quod operatio procedit ab agente et in eo manet: porro quod essenziale est in hoc processu ab agente illud est ut in subiecto sit perfectio omnis vis et operationis, et in eo sit ratio cur sit operatio; immanentia vero actus eo spectat ut unitas quaedam existat inter subiectum et operationem. Iam vero primum ex his non deficit cum idem est operans et operatio; alterum vero in hac hypothesi perfectissime obtinetur. Neque ex eo quod deest fluxus operationis a principio agente, deficit essentialis perfectio vitae quae sita videtur in activitate quadam aliquid in se producente, et sese modificante: nam remota, ut par est, omni potentialitate et distinctione quae imperfectiones sunt, activitas essentialis vitae in eo sita est ut sit ipse actus continens perfectionem omnem propriam vis vitalis, ita ut sit activitas tota in actu et essentialiter actus. Perpende scilicet quod in vitaliter agente tunc perfectio adest cum est actus: transitus vero a potentia ad actum perfectio non est, nec perfectionis signum. Porro si actus sit plenissimus et immutabilis, omnisque sit potentialitas remota, habebis actum divinum, vitamque divinam. Hic autem actus est intelligentia et volitio, quae profecto non desinunt esse tales eo quod sunt perfectio infinita et a se.

Ad argumentum igitur brevi respondere licet. Aiunt quod vita sita est in activitate sese explicante. Scilicet vita imperfecta, *conc.* vita perfectissima, *dist.* in activitate explicata, ut ita dicam, ab aeterno, h. e. quae ab aeterno est tota in actu, plenusque actus, *conc.* in activitate adhuc in potentia, *neg.* Aiunt pariter: operatio immanens est aliquid ab operante procedens, et sine operatione non est vita. Scilicet operatio quae potest esse et non esse, *conc.* operatio omnis, *subd.* est aliquid operantis sive per quamdam productionem.

sive per identitatem perfectionis quae in vi et operatione reperitur, *conc.* per solam productionem, *neg.*

Itaque ex perfectionibus entium finitorum ad Deum ascendentes asserimus ipsi operationem quae per se perfectio est: adhibita vero methodo negante removemus omnem potentialitatem et distinctionem quae imperfectiones sunt, et sic non tollitur operatio, sed manet operatio remota quavis imperfectione, infinita scilicet per se subsistens.

Corollarium 1.^m Ergo Deus non solum est vivens, sed est ipsa vita; est enim essentialiter idem ac vita sua quae per se est et infinita.

Corollarium 2.^m Ergo omnia quae Deus facit et facere potest sunt vita in Deo. Nam conceptus eorum, subiective quidem spectatus, est ipse intellectus seu ipsa scientia Dei, obiective autem spectatus est fundamentaliter ipsa essentia Dei; scientia vero et essentia Dei vivens est, ipsaque vita.

THESIS XXXVI^a

Deus est pulcher pulcritudine infinita, atque est ipsa pulcritudo.

DECLARATIO. In Ontologia (Th. ultima) iam declaravimus conceptum pulcritudinis, docuimusque qua ratione res pulchrae sint, huc tantum reiicientes tractationem de pulcritudine divina. In summam redigentes quae ibi de pulcritudine tradidimus, ea ad haec revocantur, ut elementa eius sint plurium varietas in unitate idonea luce perfusa, exacta perfecte ad typum vel exemplar proprium alicuius rei in intellectu existens, ita ut in eius contemplatione animus voluptate quadam perfundatur.

Obiici primum potest quod in convenientia rei cum suo typo sita proprie est ratio veritatis, quae ergo fit ut in ea ponatur ratio pulcritudinis quae alia est a veritate? Respondemus quod ad pulcritudinem non solum hanc convenientiam cum typo requirimus sed varietatem in unitate, quae rationi cognoscenti placere potest: talis quidem habitudo ad rationem requiritur; si enim ea esset ratio vel in-

tellectus cui nullum visum qua tale placere posset, vel si nihil esset quod visum rationi placeret, nulla esset ratio pulcritudinis. Placet vero aliquid rationi propter id quod in se est, propter ordinem scilicet qui rationi maxime cognatus est. Illa autem convenientia eo redit ut unitas in varietate sit qualis esse debet secundum rei naturam; utimur vero hac formula dicentes convenientiam cum typo in mente existente, quia formaliter pulcritudo obiectum est proprium intellectus qui illam percipit quatenus typum rei in se gerens videt rem ipsi esse conformem, ideoque rem, h. e. illam unitatem in varietate sua luce perfusam esse sicut esse debet. Obiici praeterea potest non opus esse ut ad exemplar *proprium* res sit exacta; nam non paucae res sensibiles pluribus videntur pulchrae quae ab aliis non pulchrae vel etiam turpes habentur, et vicissim, ita ut typus earum arbitrarius potius censendus sit. Respondemus 1° nos loqui de pulcritudine vera, cuius unicus propriusque est typus. Respondemus 2° in rebus sensibilibus quae multipliciter disponi et componi possunt, posse habere locum plures pulcritudines, et idcirco plures typos pulcritudinis plus minus perfectae; fierique proinde posse ut si quis alicui typo sit assuetus, eumque praeoptaverit, secundum illum iudicet aliquas res pulchras, alias non pulchras; sic europaeo pulcher erit vultus hominis albus, aethiopi vultus niger. Respondemus 3° fieri posse ac reapse contingere ut quis erret in effingendo sibi typo pulcritudinis tum quoad res sensibiles, tum quoad res quoque spirituales atque ordinem moralem; ex hac autem iudiciorum diversitate circa eandem rem id unum rite colligis ad pulcritudinem requiri eam convenientiam cum typo quam diximus; haec enim iudiciorum diversitas ex eo oritur quod diversi typi in mentibus existant.

Quaeri deinde potest in quo proprie sita sit essentia pulcritudinis, an in varietate plurium in unitate cum quadam lucis suavitate, an in convenientia eiusdem cum suo typo a mente apprehenso. Respondemus quod, ut iam monuimus, convenientia haec cum suo typo eo redit ut res sit qualis esse debet; ideoque a parte rei nihil obiecto addit

nisi perfectionem ipsi debitam, ut sit unitas in varietate qualis esse debet, quod tamen totum praesupponitur convenientiae eius perceptae cum typo. Porro pulcritudo spectari potest vel absolute et in actu primo, vel relative et in actu secundo. Absolute et in actu primo est ipsa unitas in varietate visibilis vel cognoscibilis per exemplar suum, potens placere cognoscenti; relative et in actu secundo est eadem res quae percipitur et placet. Ut vero id fiat, typus eiusdem rei in cognoscente requiritur. Iam vero essentia rei non in actu secundo, sed in actu primo sita est.

Ex dictis heic et in Ontologia sequitur pulcritudinem obiectivam non quidem in quovis ordine sitam esse, sed in ordine ex pluribus variisque constante. Licet enim omnis ordo rationi probetur, placet tamen seu voluptatem quamdam illi gignit ordo qui ex pluribus variisque ad perfectam coalescit unitatem.

Constat item plura esse genera pulcritudinis, nempe pulcritudinem physicam sensibilem, pulcritudinem physicam propriam spirituum vel simplicium viventium, et pulcritudinem moralem; tot enim sunt generatim ordines rerum in quibus locum habere possint ea quae visa seu cognita placeant rationi.

Quia vero in rebus creatis pulcritudo est finita, hinc potest una pulcritudo esse alia maior seu perfectior. Excessus autem unius pulcritudinis super aliam vel spectatur secundum rerum naturas, vel secundum complacentiam cognoscentis. Hoc altero modo relative re considerata, fieri potest ut magis sub ratione pulchri placeat, seu magis pulchrum habeatur quod in se tale non est; sic quia sensibilibus magis afficimur, eaque vividius percipimus, sponte fit ut pluribus hominibus, qui non se abstraxerunt a sensibus, pulcritudo sensibilis maior videatur quam moralis. Habita vero ratione naturae rerum, ibi est excellentior pulcritudo ubi non solum elementa per se perfectiora sunt, sed praecipue ubi eorum harmonia et unitas per se perfectior est. Est autem ea harmonia per se perfectior quae finis est

ceterarum; haec porro est ea quae in ordine morali reperitur: quare pulcritudo moralis simpliciter perfectior est.

His praestitutis demonstrandum est Deum esse pulcrum et maxime pulcrum, ipsamque pulcritudinem.

DEMONSTRATIO. Intrinsicca pulcritudo Dei demonstrari potest duplici via, h. e. tum argumento ex effectibus, tum ex analysi divinae essentiae quantum nobis fas est instituta.

Ex effectibus ita arguimus. Manifestum est pulcritudinem esse in omnibus creatis rebus diffusam: totamque rerum synthesim, eiusque plures partes tum materiales, tum spirituales pulcras esse, atque in viventibus liberis pulcritudinem moralem vigere. Haec vero pulcritudo non est a se, quemadmodum nec ullum ens finitum; rationem proinde sui habet ultimam in Deo. Porro Deus est causa ipsius non solum efficiens, sed exemplaris: prima enim causa ordinis per intellectum agit (O. Th. XXXII): atque idecirco typi supremi cuiuscumque pulcritudinis in mente divina existunt. Huiusmodi vero typi pulcritudinis rerum, qui formaliter sunt in intellectu divino, existunt virtualiter eminenter in essentia Dei, ratione cuius possibiles sunt, et cuius dimi-nuta sunt participatio. Quemadmodum autem typos harum pulcritudinum essentia divina virtualiter eminenter continet, ita continet quoque indefinitos typos ceterarum possibilium pulcritudinum. Iam vero sicut eo quod Deus omnia entia possible sua essentia virtualiter eminenter continet, est summum ens, et in ratione entis perfectissimum, nec aliter ea posset continere nisi tale esset; ita eo quod omnes pulcritudines possible sua essentia virtualiter eminenter continet, dicendus est esse summe et perfectissime pulcrer. Cuius pulcritudo et infinita est et a se. Infinita quia essentia Dei actu continet indefinitas pulcritudines, easque simplicissimo modo: a se, quia essentia divina fons est et ratio ultima cuiusque participatae pulcritudinis, ipsa autem ratione sui independenter ab alio habet quod sit pulcrer. Atqui quod a se et infinite pulcrer est, est ipsa pulcritudo, sicut quod a se et infinite est sapiens, est ipsa sapientia; et quod a se et infinite est ens, est ipsum esse: ergo.

2° Si sepositis effectibus, analysim divinae essentiae, quoad nobis licet, instituere velimus, rursus pulcritudo Dei evidens est. Ibi est enim infinita varietas perfectionum, perfectionumque graduum cum summa secum ipsis cohaerentia et aptitudine, h. e. maxima unitate; est quidem Deus simplicissimus, verum simplicitas eius positiva est, nullamque simplicem (O. Th. XXVIII) perfectionem formaliter excludit, ut sit Deus formaliter sapiens, formaliter bonus, iustus etc. unitas vero sive simplicitas Dei cum sit perfectissima, perfectionem includit quae propria est ordinis citra ullam imperfectionem. Est igitur ibi maxima unitas in plenissima varietate. Atque est prorsus qualis esse debet secundum conceptum perfectissimae essentiae quam divinus intellectus apprehendit, est enim necessario Deus id quod debet esse, et est immutabiliter talis. Quae varietas in unitate nequit non placere intellectui divino contemplanti; si enim proprium est rationis voluptatem capere ex perfecta unitate in varietate, id maxime intellectui divino competere debet. Porro haec pulcritudo Dei est infinita, nam secundum extensionem, ut ita dicam, est infinita perfectionum perfectionumque graduum varietas, et secundum intensitatem infinita est unitas. Quocirca cum sit pulcritudo a se quia divina, et sit infinita, sequitur ut sit ipsa pulcritudo.

Haec est pulcritudo physica. Eodem autem modo ratiocinandum est de pulcritudine morali quae in iustitia et sanctitate sita est. Deus est enim ex se et infinite rectus et sanctus, non quatenus alicui extrinsecae regulae conformetur, sed quatenus est ipsa norma subsistens omnis ordinis moralis. Non libet in his pluribus exspatiari, quae devotae potius contemplationis quam frigidae demonstrationis argumentum sunt.

Corollarium 1.^m Ergo pulcritudo creata cum pulcritudine divina analogice solum convenit.

Corollarium 2.^m Ergo Deus ratione suae pulcritudinis est infinite amabilis amore amicitiae, infiniteque desiderabilis.